

# SERAY ŞAHİNER'İN ÖYKÜLERİNDE GELENEK BASKISI ALTINDAKİ KADIN İLE AŐKIN İLİŞKİSİ

**Araştırma Sorusu:** Seray Şahiner'in "Gelin Baőtı" adlı yapıtında yer alan öykülerde aőtın kadın figürlerin içinde buldukları geleneksel yaşamla ilişkisi nasıl işlenmiştir?

**Ders:** Türkçe A, Category 1

**Sözcük sayısı:** 3921

## **İÇİNDEKİLER**

<b>I. GİRİŞ .....</b>	<b>3</b>
<b>II. KADININ GÖZÜNDEN GELENEKSEL YAŞAM.....</b>	<b>5</b>
<b>III. GELENEKSEL YAŞAMIN YARATTIĞI ÇELİŞKİLERLE AŞKA BAKIŞ AÇISI .....</b>	<b>10</b>
<b>III.I. AŞKI ARAYAN KADIN .....</b>	<b>10</b>
<b>III.II. AŞKI BULAN KADIN.....</b>	<b>15</b>
<b>III.III. AŞKI KAYBEDEN KADIN .....</b>	<b>17</b>
<b>IV. SONUÇ.....</b>	<b>18</b>
<b>V. KAYNAKÇA .....</b>	<b>19</b>

## I. GİRİŞ

Geçmişten günümüze kadınların toplumdaki rolleri ve statüleri her zaman bir sorun olarak tartışılmıştır. Farklı kesimler tarafından farklı biçimlerde yorumlanıp değerlendirilmiş olan bu kadın cinsiyeti ve toplumda kadın olma rolü yıllar içerisinde eğitim, kafa yapısı, hayata bakış açısı, düşünüş biçimi ve çevreye paralel olarak değişmiş, ilerlemiş ya da gerilemiştir. TÜİK'in 2020 yılında yapmış olduğu, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS), kaynaklı araştırmasına göre Türkiye'de kadın nüfusu 41 milyon 698 bin 377, erkek nüfusu ise 41 milyon 915 bin 985 olmuştur. Bu araştırmaya göre nüfusun yaklaşık yarısı kadındır, bu ise büyük bir topluluk olduğu anlamına gelmektedir. Ülkedeki bu kadın nüfus kitlesi üzerine uygulanan ve baskı kuran; çoğunlukla kimsenin konuşmadığı, insanların yokmuş gibi davrandığı ancak her kadının hayalleri ve amaçları üzerinde bir baskı sembolü olarak duran; toplumun yazılmamış kuralları kadınların duygularını, yaşayış biçimlerini, hayattaki amaçlarını ve hayallerini olumsuz şekilde etkilemektedir. Seray Şahiner'in yazmış olduğu, içerisinde bu konu hakkında bilgi ve olay barındıran öykü derlemesi, okura dönemin koşullarını anlayabilmesi bağlamında yardımcı olma amacı ile yazılmıştır. Öykü derlemesi ile yazar, "toplumun yazılı olmayan kuralları" ile ilgili hayattan gerçek ve somut örnekler ile kurgu oluşturmuş ve bu sayede okur soyut bir kavramı görebilir ve somut bir biçimde karşısına alarak inceleyip değerlendirme fırsatı elde edebilmiştir.

Kadının toplumdaki konumu farklı kaynaklarda da farklı biçimlerde değerlendirilmiştir. "Beytülhikme Uluslararası Filozofi Günlüğü"nde bulunan "John Stuart Mill'de Kadının Toplumsal Konumu" isimli yazıda bulunan bölüme göre kadının toplumdaki statüsü erkeğin altındadır. John Stuart Mill'e göre toplumlarda genellikle ataerkil bir durum görülmektedir.

*“Toplumunu oluşturan bireyler arasında kişisel yetenek ve beceriler konusunda bazı farklılıklar vardır. Bireylerin kişisel beceri ve yeteneklerinden dolayı toplumda daha iyi denilebilecek bir konuma sahip olmalarından daha doğal bir şey olamaz. Ancak kadınların toplumdaki yeri sorunu, kişisel yetenek ve beceriler sonucunda ortaya çıkan bir sorun olarak görülmemektedir. Bu sorun, daha çok doğuştan sahip olunan biyolojik durumdan dolayı cinslerden birinin ayrıcalıklı ve diğerinin ikincil duruma düşürülmesi sonucu ortaya çıkan bir sorun olarak düşünülmektedir. Mitchell, demokratik ülkelerin öncelikli hedeflerden birinin, vatandaşları arasında eşitlik sağlamak olduğunu, ancak hiçbir demokratik ülkede kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olmadığını belirtir (Mitchell, 1998: 25). Bir başka düşünür Kymlicka’da, “bu yüzyıla dek siyasi yelpazenin hemen her noktasındaki çoğu erkek kuramcı, kadınların aileyle sınırlanmasının ve aile içinde ‘yasal ve geleneksel olarak kocalarına bağlı olmalarının’, ‘doğal bir yasa’ ya dayandığını” savunduklarını belirtir (Kymlicka, 2006: 522). Demokrasi ve feminizm, bireylerin eşitliği ve keyfi iktidara karşı mücadele konusunda ortak özelliklere ve söylemlere sahip anlayışlardır. Ancak, bu anlayışlar birbirlerine koşut biçimde gelişme göstermemişlerdir. Eşitlik idealinin bu iki anlayışı birleştirdiği düşünülse de aralarında önemli farklılıklar olduğu anlaşılmaktadır. Antik Yunanlılar, demokrasilerinde kadınlara ve kölelere oy hakkı tanımıyorlardı. Aynı şekilde, “ilk liberaller herkesin oy kullanmak isteyebileceği konusuna hiç girmeden insanların eşit olduğundan söz edebiliyorlardı. Eşitlik ve demokrasi arasındaki ilişkinin kendisi yeni bir olgudur, kaçınılmaz bir şekilde feminizm ile demokrasi arasındaki ilişki de öyle” (Philips, 2012: 13).”*

John Stuart Mill’in yazısında kadın, toplum, demokrasi ve feminizm işlenmiştir. Mill’e göre kadınların eşlerine bağlı olması ‘doğal bir yasa’dır. Görüldüğü üzere tarihin her döneminde ve her toplumda kadına kendi isteği dışında bir rol biçilmektedir. “Gelin

Başı” öykü kitabında Şahiner, Türkiye’deki farklı kesimlerden kadınların karşılaştıkları yazılı olmayan kurallar ve bu kuralların onlara etkilerini kadın karakterlerin ağızından çoğunlukla birinci tekil kişi ile, monologlarla, betimlemelerle ve açıklayıcı anlatım teknikleri kullanarak okurun kadının duygularını ve içinde bulunduğu durumu hissedebilmesini ve empati kurabilmesini sağlamıştır. John Stuart Mill’in “Beytülhikme Uluslararası Filozofi Günlüğü”ndeki anlatımından yola çıkılarak dünyadaki hemen her toplumda kadınların aynı kalıba sokularak tekdüze bir kimlik oluşturulmasının geçmişten süren gelen bir eğilim olduğu, en gelişmiş toplumlarda bile aslında doğal olan eşitliğin elde edilebilmesi için düzenlemeler yapılması gerektiği görülmektedir.

Bu bilgiler bağlamında çalışmada öncelikle öykülerdeki geleneksel yaşam irdelenecektir. Sonrasında ise bu geleneksel yaşamın yarattığı çelişkiler sonucunda kadının “aşk”a yaklaşımı, öykü karakterlerinin bakış açısına ve yaşamlarına yansımaları göz önünden bulundurulacak sınıflandırılacaktır.

## **II. KADININ GÖZÜNDEN GELENEKSEL YAŞAM**

Seray Şahiner’in “Gelin Başı” adlı yapıtında; kadının geleneksel yaşamın getirdiği koşullar ve bu koşullar altında şekillenen hayata bakış açısı işlenmiştir. Toplumun da baskısı ile kadının geleneklere bağlı olarak hareket etmesi bir çeşit “yazılmamış kurala” dönüşmüştür. Yazarın öykülerinde, geçmişte olduğu kadar günümüzde de rastladığımız evlilik, ahlak, bekaret gibi kavramların nasıl gelenek adı altında yazılı olmayan kurallar haline geldiği ve bu kuralların kadınları belli kalıplara sokarak özgürlüklerini ellerinden aldığı Şahiner tarafından yapıtta işlenmiştir. Bu gelenekleri takip etmeyen kadınlar ise toplum tarafından ötekileştirilmiş, yalnızlaştırılmışlardır. “Gelin Başı” yapıtında yazar, ataerkil toplumun kadına bakış açısını, kadının gündelik hayatını sürdürme koşullarını toplumcu-gerçekçi anlayışla ele

almış ve okuyucuya yansıtmıştır. Şahiner, okuyucuya düşüncesini aktarırken birçok farklı teknikten yararlanmıştır; açıklama-yorumlama tekniği, ironi tekniği, özetleme tekniği, iç monolog tekniği. Bu teknikler ile okuyucunun ilgisini çekmiştir.

Seray Şahiner'in on öyküden oluşan "Gelin Başı" yapıtındaki "Yedi Ağlı Don" hikayesinde örf ve adetlerin günümüzdeki yansımaları okuyucuya sunulmuştur. Öyküde ana karakter olan Fidan, toplum baskısının ve geleneklerin altında ezilen mağdur şeklinde kurgulanmıştır. Yazar, birinci tekil kişili anlatım tercih ederek Fidan'ın ağzından geçmişini, yaşadığı toplumu tasvir ettirerek onun içinde bulunduğu durumu gerçekçi bir dille yansıtmıştır. Yapıttaki gerçek ve hayattan alınmış örnekler ile yazar, okuyucunun karakter ile özdeşleşmesini amaçlamıştır. Fidan, toplum baskısı nedeniyle duygularını, düşüncelerini hatta inancını yakın arkadaşlarıyla dahi paylaşamaz duruma gelmiştir. *"Komşular bilmez benim Alevi olduğumu. Şimdi saçma geliyor saklamış olmak ya, o zaman belki de dışlanma korkusuyla çekinip söylememiştim. O kadar da sığılar ki, hâlâ, "Alevilerin evinde yemek yenmez," diyor, yer darlığında küçük odada bütün aile yaşayan kapıcı Cemile'nin de Alevi olmasından şüphelenip kadını apartmandan attırmanın yolunu arıyorlardı. "Ne anlattırın bu cahillere?"* (Şahiner, 64) Fidan, toplumdan dışlanma endişesiyle inancını komşularına söylemeye, Cemile'ye yaptıkları gibi onu da apartmandan attırmaya çalışacaklarından korkmuştur. Fidan Aleviliğin onu ötekileştireceğini toplumdan uzaklaştıracağını düşünmüş "o" olmak istememiştir. Yazar, ana karakterin duygularını ve düşüncelerini birinci tekil kişi seçiminin etkisiyle sade ve akıcı biçimde okuyucuya aktarmıştır. İç monolog, iç konuşma tekniğinin öyküde sıklıkla görülmesinin nedeni yazarın "Yedi Ağlı Don" öyküsündeki Fidan karakterini sunarken okuyucunun toplumun yazılı olmayan kurallarının kadın hayatını nasıl şekillendirdiğini, geleneklerin aslında nasıl bir tabu olarak kadınların karşısına çıktığını ortaya

koymaktır. Yazar, iç konuşma tekniği üzerinden okuyucuya karakterin duygularını içselleştirebilme ve anlamlandırıp yorumlayabilme imkânı sunmuştur.

Yapıtta, çalışan kadınların yüz yüze kaldığı toplumsal baskı ve geleneklere bakışı açısı farklı yönlerden incelenmiştir. Öykülerdeki kurgusal ana karakterlerden; “Sorumlu ile Sorunlu” öyküsündeki Zeynep ve “Tanga Don Hissi” öyküsündeki Esmehanım bu duruma örnektir. Şahiner’in yapıtında yer alan “Sorumlu ile Sorunlu” isimli öykünün ana karakteri olan Zeynep aracılığıyla yazar, iş hayatındaki kadının gelenekler ve toplum baskısı karşısında yaşadığı duyguları, içinde bulunduğu ruh halini anlatmıştır. Majör Araştırma Şirketi’nde çalışan Zeynep patronuna aşiktir ancak patronunun nişanlı olması nedeniyle gizli ilişkileri kısa bir solukta son bulmuştur. Nedeni ise gelenekler ve toplumsal kurallardır. Patron, nişanını bozamayacak kadar örf ve adetlerine bağlı birisidir. “Millet ne der?” korkusu da birlikteliklerinin bitmesinin ana nedenlerinden birisidir. Öyküdeki Zeynep karakteri; yazılı olmayan kurallar, gelenekler nedeniyle hayatını kendi arzuladığı biçimde yaşayamamış, toplum onu istemediği yönlere sürüklemiştir. *“Bizim sorumlu müdürle beraberken benim en büyük hayalim, onunla el ele sokakta yürümektir. Ama iki ay sonra evlenecek bir adam, gayrimeşru sevgilisiyle sokakta görülme riskini göze alamıyor.”* (Şahiner, 17) Zeynep’in müdürüyle beraber yürümek, ele tutuşmak gibi hayalleri sadece “müdür” karakterinin sembolize ettiği ön yargılar ve kurallar ana karakterin hayallerini, arzularını ve isteklerini yok etmiştir. Şahiner, Zeynep’in kalıp düşüncelere karşı çıkma isteğini iç monologlar, birinci tekil kişi ve italik yazı tarzı ile okuyucuya sunmuştur.

Yazar aynı zamanda iş yerlerinde çok rastlanan bir alışkanlığa da dikkat çekmiştir. Yüksek kariyer beklentisi içinde olan kadınların siyah, mini etek-çeket takım giymesi, saçına fön çekmesi. Bu klişeler, şirketin hızla yükselen elemanlarından olan Serap Hanım ile okuyucuya sunulmuştur. *“İkinci kattan Serap Hanım indi. Yirmi beş*

*yaşındaydı, şirketin hızla yükselen elemanlarından biriydi Serap Hanım. Siyah mini etek ceket takımı, bak millet daha bu yaşında işyerinde etek ceket takım giyecek kadar yükseliyor, fön çekilip omuzlarına bırakılmış kestane rengi üzerine siyah gölge atılmış saçları, direkt siyaha boyayınca İbrahim Tatlıses gibi oluyormuş, ince topuklu ayakkabıları ile cam kapının arkasında durup içeri baktı”.* (Şahiner, 20) Serap Şahiner, iç monologlar ve birinci tekil ve ikinci tekil şahıs anlatım biçimini kullanarak Zeynep’in iş hayatını ve iş yerindeki gelenekleri anlatmıştır. Toplumla göre sadece işinde yükselabilen kesimin etek ceket giymesi, anketör Zeynep’in işe giderken istediği kıyafetleri giyememesine neden olmaktadır. Toplumun kadın üzerindeki baskısı bir kez daha bu öyküde görülmüştür.

“Sorumlu ile Sorunlu” öyküsündeki bir diğer gelenek baskısı da evliliklerdir. Kadının, evlenmesi ve aile kurması toplumun yazılmamış kurallarının en önemlilerinden birisidir. Geleneklere göre evli olmayan kadın, “evde kalmış” kadındır çünkü toplum geçmişten beri kadını bu şekilde yönlendirmiş ve ona bu şekilde öğretmiştir. Günümüzde sıkça karşılaşılan durumlardan birisi, aynı zamanda da gençleri bunaltan “Ne zaman evleniyorsun?” sorusudur. Yirmili yaşlarında olanlar bu soruyu çok duyar ve bu onları baskı altına alır. Eğer otuzlu yaşlarına gelmişlerse ve hâlâ evlenmemişlerse de toplum tarafından ötekileştirilmeye ve yalnızlaştırılmaya başlanırlar. Toplum tarafından “evde kalmak” olarak adlandırılan bu durum kişide aşağılık duygusu oluşturur. Otuz yaşında olan Zeynep de hayatında bu durumla baş etmeye çalışmaktadır. “Çünkü sevgilisi, kocası olmayan bir kadın daima tek başınadır. Eşi olmak bir sosyal statü meselesidir.” (Şahiner,18) Zeynep bu iç monolog ile kadına toplum tarafından verilmiş olan sosyal statüsünün özelliğinden bahsetmektedir. Söyledikleri onun kendi düşünceleri değildir sadece çevresinden böyle görmüştür ve

doğru olanın erken yaşta evlenmek olduğunu aksi halde toplum tarafından rolünün “evde kalmış” olması gerektiğini kabullenmiştir.

Yapıttaki bir diğer çalışan kadın rolü “Tanga Don Hissi” adlı öyküdedir. Seray şahiner, Esm e Hanım kurgusal karakteri üzerinden kadın gözüyle gelenekleri anlatmıştır. Mağdurun penceresinden anlatılan bu hikayeler okura empati kurma şansı vermektedir. Esm e Hanım ailesi ile birlikte eskiden yaşadığı yerdeki geleneklerden, toplumun kurallarından hoşnut değildir; bu nedenle de Bahçelievler Soğanlı’dan taşınıp İstanbul’un en kalabalık, modern yerlerinden biri olan İstiklal Caddesi’ne gelmiştir. Burada kendine yeni kurallar, gelenekler oluşturmuştur. “*Yaşam düzenini bozacak her şeyden nefret ederdi Esm e Hanım.*” (şahiner, 74) Esm e Hanım, Bahçelievler Soğanlı’daki gelenekleri eleştirirken İstiklal Caddesi’nde kendi geleneklerini kurmuştur. “*Esm e Hanım ’ın sevgilisiyle kendi koyduğu kurallar dahilinde rutin bir ilişkisi vardı.*” (şahiner, 74) Sevgilisiyle arasına kurallar koymuş, özgürlüğünü kısıtlamıştır. Esm e Hanım; özgürlüğünü -eskiden yaşadığı yerden kurtulmayı- eğitimi ile sağlamış ancak aynı kısıtlamaları, kendi sevgilisine yapmaya başlamıştır. Esm e Hanım ’ın yaşadığı mahallenin eskiden yaşadığı yere kıyasla daha modern olması nedeniyle kültürünü de değiştirmek istemektedir. “*Havlu kenarı işlemeyi bilmesi, seçkin arkadaşları ile ayırıyordu sanki kendisini.*” (şahiner, 79) řu anda bulunduğu sosyoekonomik ortam onu kendisini, özellikle de kültürünü, geleneğini ve kişiliğini değiştirmeye itiyordu.

Seray şahiner’in, “Gelin Başı” adlı öyküsünde de kadının geleneklere bakış açısı Sibel ana karakteri ile anlatılmıştır. “Gelin Başı” öyküsü yapıta da ismini vermiştir. Sibel, geleneklerin mağduru olan yapıttaki birçok kadından birisidir. Öyküde Sibel’in hayatı, annesi ve babası tarafından Sibel’in izni olmadan çizilmişti. Sibel ne kadar ailesine Eren ile evlenmek istemediğini söylese de ailesi onu dinlememiştir.

Sibel'in sözünün aile dinamiği içerisinde bir etkisi yoktur. Annesine göre Sibel'in babasının sözünden çıkmaması gerekmektedir. Seray Şahiner, aile dinamiğindeki ataerkil yapıyı Sibel kurgusal karakteri ile okuyucuya iç monolog teknikleri ile Sibel'in duygularını da ekleyerek okuyucuya anlatmış, okuyucunun empati yapabilmesini sağlamıştır. Ebeveynleri geleneklerine, toplumun kurallarına çok bağlı insanlardır. Sibel'in yaşadığı köyde "Güzelpınar Köyü Kalkındırma ve Geliştirme Derneği" bulunmaktadır. Derneğin geçmişten gelen geleneği ise her sene düzenlenen Bahar Pikniği'dir. Bu pikniğe gitmek istemeyen Sibel ise ailesi tarafından zorlanmaktadır. *"Ben bu yıl tutturdum, "Ben gelemeyeyim" diye ya, yok! "Olmaz" dedi annem, "okudu da burnu kalktı, bizi tanımıyor," dermiş köylüler!"* (Şahiner, 44) Şahiner, Sibel'in geçmişte annesiyle geçirdiği diyalogu italik biçimde birinci tekil kişi şeklinde okuyucuya yansıtmıştır. Ailesine göre üniversite Zeynep'i bozmuş, onu geleneklerinden ve kişiliğinden uzaklaştırmış, okulda edindiği arkadaşlıklar onu kötü yönde etkilemiştir. *"Hep bu üniversite bozmuş beni ya, ben arkadaşlarıma özenmeyecektim."* (Şahiner, 45) Sibel annesinin üniversiteye ve oradaki arkadaşlıklara bakış açısını, birinci tekil kişi ile anlatmış, aynı zamanda anlatımını yaparken italik yazı biçimini kullanmıştır.

### **III. GELENEKSEL YAŞAMIN YARATTIĞI ÇELİŞKİLERLE AŞKA BAKIŞ AÇISI**

Seray Şahiner öykülerinde kadının geleneksel yaşam bağlamında aşka bakışı açısı üç farklı şekilde görülmektedir. "Gelin Başı" adlı yapıtında da bu üç türü görmek mümkündür: aşkı arayan kadın, aşkı bulan kadın, aşkı kaybeden kadın. Böylelikle yazar okuyucuya işlediği konuyu detaylı ve açıklayıcı bir biçimde aktarabilmiştir.

#### **III.I. AŞKI ARAYAN KADIN**

Şahiner'in "Sorumlu ile Sorunlu" adlı öyküsündeki Zeynep isimli kurgusal karakter, patronuna aşiktir. Saçları beyazlamaya başlayan Zeynep hayatının baharında

olmasına rağmen yaşlanma sorunuyla baş etmektedir. “Gözünün önüne düşen bir tutam saçın içinden beyaz parlayan teli “çıt” diye çekip kopardı.” (Şahiner, 15) Beyaz teli koparması Zeynep’in yaşlanmayı görmezden gelmeye çalıştığının göstergesidir. O tek teli kopardığında yaşlanmasının durduğunu hissetmek istemektedir. Yaşını kafasına çok takan Zeynep etrafındakileri de bu açıdan gözlemler ve gözlemlerini kendisine paralel olarak yorumlar. “Otobüs durağında Cenk’i görmüştü. Kel mi kalmış bu? Evet kel kalmış. Ortaokul arkadaşlarımın saçlarının döküldüğünü görecektim kadar yaşamadım ki ben!” (Şahiner, 16) Zeynep’in düşünceleri iç monologlar halinde yansıtılmıştır. “İş işten geçti.” düşüncesi altında ezilen Zeynep aşk ve yaştan başka bir şey düşünemeyecek haldedir. “Telefonla anket yapan biri için-bir de bekarsa, otuz yaş; “artık çok geç” “bizden geçti” gibi cümlelerin ilham kaynağı olabiliyor ancak.” (Şahiner, 16) Henüz otuz yaşında olan Zeynep yapıtın aşkı arayan kadınlardan değildir. Zeynep tek aşkını bulduğunu düşünmektedir ancak aslında o aşkı kaybetmiştir. Hislerinin olduğu patronunun bir nişanlısı vardır. Zeynep uzun bir süre patronunu aşkı için beklemişti ve bu bekleyiş süresince de “evde kaldığını” inkâr etmiştir. “Seçicilikten bekarım güya, evde kalmadım yani.” (Şahiner, 17) Zeynep patronunu beklemeyi seçtiği için yalnız olduğunu iddia etmekte ve evde kalma düşüncesine sonuna kadar karşı çıkmaktadır. Patron, Zeynep’in kendisini değerli hissetmesini sağlamış, öyle bir algı yaratmıştır. “Ben dünyanın en kıymetli varlığıymışım gibi. Bana aşık olmuş ama beni sevmeye vakti olmamış, kıza da söz vermiş, öyle dedi...” (Şahiner, 18) Patron sözünde kullandığı ‘gibi’ sözcüğü ile Zeynep’i “dünyanın en kıymetli varlığı” konumuna getirmiştir. Zeynep toplumun yarattığı kuralların altında ezilmektedir. “Çünkü sevgilisi, kocası olmayan bir kadın, daima tek başınadır. “Eşi olmak” bir sosyal statü meselesidir.” (Şahiner, 18) Karakter bu düşünce ile de beraber evli olmayı ve bir

'kocaya' sahip olmayı bir sosyal statü olarak görmektedir, çünkü toplum ona doğruyu böyle öğretmiştir.

“Yalnız ama Gururlu” öyküsünün odak karakteri Yeliz de yapıtın aşkı arayan kadınlarından. Yakın zamanda aşkı kaybeden kadın olmasına rağmen eski sevgilisini düşünmeden edemez. Evde yapması gereken onca iş, ödev varken o sadece eski sevgilisini düşünmektedir. Yeliz yalnızdır, onu düşünebilecek, onunla beraber olacak başka kimsesi yoktur. *“Bir sürü işi vardı evde yapması gereken. “Aman inşallah” arayanı soranı da yoktu zaten.”* (Şahiner, 32) Yeliz evde yalnızlığa mahkûmdu eski sevgilisi en yakın arkadaşıyla sevgiliydi. *“En yakın arkadaşı yeni sevgili bulmuş, sevgilisi de eski sevgilisi olmuştu yakın zaman önce.”* (Şahiner, 32) Yeliz onca yapması, bitirmesi gereken işini bırakıp eski sevgilisini görme umudu ile İstiklal Caddesi'ne gitmişti. *“İki saat sonra “kesinlikle” onu görmeye gitmediği kafede iki dirhem bir çekirdek oturuyordu”* (Şahiner,32) Şahiner, durumu ironi ile okuyucuya yansıtmış, aynı zamanda Yeliz'in oturuşunu betimlemek amacıyla 'iki dirhem bir çekirdek' deyimini kullanmıştır. “İki dirhem bir çekirdek” deyimini zarif ve şık giyimli olma anlamına gelmekte olup yazar, Yeliz'in oturuşunu şık ve zarif olarak okuyucunun gözleri önünde canlanması için betimlemiştir bu sayede ise okur öykünün içinde kendini var edebilmiş, öyküye daha sağlam bir biçimde bağlanmıştır. Yeliz, kafede de yalnız kalmıştır, tek başına masasında oturan karakter sigarasını yakmak için yan masadaki yakışıklı adamdan çakmak istemişti. *“Adam, Yeliz'in numara yaptığını düşündüğünü, Yeliz'e bakışları ile anlattı. “Bu çakmak numarası da bayatladı” bile dedi gözlerinin ucuyla”* (Şahiner, 32) Yeliz'in amacı, adamla kurduğu tek taraflı iletişimin tek nedeni çakmak değil, karşı tarafla diyalog kurmaktı. Yeliz bir kez daha yalnızlığına yenik düşmüş ancak insanların kendisinin gerçekten yalnız olduğunu düşünmelerini istememiştir. Bu nedenle etrafındaki insanlardan gözünü alamamış,

garsonun kendisi hakkındaki düşüncelerini bile kafasına takmıştır. *“Bu garson kız da bakıp duruyordur, şimdi içinden, “Yazık bu kız da ekilmiş,” filan diyor. Bir ay önceye kadar sevgilimizle geliyorduk buraya. Ne ekileceğim? Ben yalnız randevusu olmayan ve entelektüel bir kıyım.”* (Şahiner, 32) Seray Şahiner, Yeliz’in öz düşüncelerini iç monologlar halinde okuyucuya aktarmıştır. Çok duygusal bir karakter olan Yeliz, duygularını dışa vurmamaktadır. Yeliz, sevgilisinden ayrılmasının üstünden zaman geçmesine rağmen onu unutamamıştır. *““Duvardaki koca saati görmedin de kolumdaki mi dikkatini çekti?” demeye getiriyorsun. Benim sevgilim -eski sevgilim-senden yakışıklı bir kere. Onun da Allah belasını versin! Ay rezil oldum iki paralık herife de be!”* (Şahiner, 33) Yeliz eski sevgilisine ‘sevgilim’ diye hitap etmiştir. Yalnızlığını inkâr etmekte ve görmezden gelmeye çalışmaktadır, kendini gerçek olmayan aslında artık bitmiş olan bir şeye inandırmaya çalışmaktadır. Eski sevgilisinin peşinden koşmakta yani yalnızlıktan kaçmakta ancak Yeliz bu iki durumu da inkâr etmektedir. Duruma alıştığını kendine kanıtlamaya çalışmaktadır ama aslında kandırabildiği tek kişi kendisidir. *“Niye sevgili bulmaya mı geldim Taksim’e? E yuh artık!”* (Şahiner, 33) Yeliz Taksim’e yalnız kalmamak ve evdeki yalnızlıktan kaçmak için gelmiştir ancak bu durumu kendi kafasında inkâr etmeye çalışmaktadır. Kendi kendine sorular sormaktadır. Öykünün sonunda ise Yeliz yaptığı hareketlerin ve kendisini soktuğu durumların farkına varınca yalnız olduğunu artık tamamen fark etmiş ve yalnızlığını kabullenmiştir. *“İşi varmış gibi hızlı hızlı yürümesi, kafede kitap okuyormuş gibi yapması, çiftleri sayması, saat sorma-çakmak isteme numaraları... Bunları birleştirdiğinde anladı ki artık yalnızdı ve bunlar yalnızlığın en belirgin işaretleriydi.”* (Şahiner, 34) Şahiner özetleme tekniği ile Yeliz’in durumunu açıklamıştır.

Seray Şahiner'in 'İadesiz Taahhütsüz' öyküsünde ise Tuğçe kurgusal karakteri yapıtın aşkı arayan, ardından kaybeden kadınlarından. Tuğçe, karda kışta Taksim Meydanı'nda sevgilisi Ahmet tarafından ekilmiştir. Seray Şahiner'in öyküsü, Tuğçe'nin muhabir ile arasında geçen kısa diyalog ile başlar. *“Evet, ekildim. Utanılacak bir şey değil ki bu. Benim ayıbım değil bir kez. Hayır muhabir hanım, kısa bir söyleşi yapamayız. Hangi kanaldan olduğunuz da umurumda değil ayrıca. Sen bana, ‘Sizi deli mi dürttü, niye bu karda kışta Taksim’e geldiniz?’ türünden sorular soracaksın.”* (Şahiner, 35) Yazar, öykünün girişinde iç monolog ve dış diyalog tekniğini bir arada kullanmıştır. Böylelikle karakterin hissettikleriyle dışa yansıttığı arasındaki farklılık okura yansıtılmıştır. Tuğçe için Ahmet buluşmaya gelemeyerek Tuğçe'yi yalnız bırakmıştır, nedeni ise gece geç yatmış olmasıdır. Tuğçe bu durumu saygısızlık olarak yorumlamıştır. *“Biz de uyumadık gece ama heyecandan. Yine de sabahın köründe kalkıp, yıkanıp paklanıp üç gün öncesinden ayarladığımız kıyafetlerimizi giyinip geldik Taksim’e.”* (Şahiner, 36) Tuğçe gece heyecandan uyuyamamıştır çünkü Ahmet ile buluşma fikrini çok ciddiye almıştır. Öte yandan, Ahmet Tuğçe'yi hem ciddiye almamıştı hem de üstüne üstlük buluşmaya gelmemiştir. Tuğçe'yi az da olsa önemseydi buluşmaya gelir onu karda kışta yalnız bırakmazdı. Tuğçe ciddi bir ilişki istemektedir, sevgili, aşk istemektedir. Bunları Ahmet'te bulamayacağını da farkındadır aslında, ancak tek umudunun peşinden gitmekten başka da şansı yoktur. Tuğçe, Ahmet'i istediği ilişkiye adapte etmeye çalışmaktadır. *“Ahmet, altı ay oldu seninle başlayalı; tamam bir kadının sorumluluğunu almak istemiyorsun, anladım. Sevgili de değiliz, için rahat olsun; ama bir ilişkimiz olduğu da aşikâr. Ben seninle sadece sevişmek istemiyorum ki, el ele tutuşup yürümek, sinemaya gitmek, bir sürü aptalca şey üzerine belki saatlerce konuşmak da istiyorum. Ama hep evde görüşüyoruz. Bu bizim dışarıda ilk randevumuzdu. İlişkiye değil belki ama*

*sevgililiğe yakın bir şeye ilk adımımızdı. Nasıl gelmezsin?” (Şahiner, 36)* Ahmet, kadına sadece cinsel obje olarak bakıp onu değersizleştiren bir erkek karakter olarak kurgulanmıştır. Kadının gerek yetiştiği toplum yapısından gerekse daha duygusal bir yapıya sahip olmasından dolayı sevgi arayışı yaşaması ilişkileri farklı biçimde anlamlandırmasına neden olmuştur. Bu nedenle erkek tarafından kullanıldığını fark etmeden bir beklenti içinde yaşamayı sürdürmüştür. Ahmet’in buluşmaya gelmemesi üzerine Tuğçe alıntıda verilen cümleleri kütüphanede bulduğu bir kitabın sayfasına yazmıştır. Yaşadığı hayal kırıklığını ve umduğunu bulamama durumunu yansıtmaktadır. Öykünün sonunda ise öykünün aslında Ahmet’e gönderilen bir mektup olduğu ortaya çıkmaktadır. Seray Şahiner’in “İadesiz Taahhütsüz” öyküsünün tamamında mektup tekniği kullanılmıştır. Tuğçe’nin mektubu yazmak için kullandığı sayfanın koparıldığı kitabın adı ise “Erkekleri Etkileme ve Elde Tutma Sanatı”dır. Yazar, ironi tekniğini kullanarak alaycı bir anlatım sergilemiş, olayı eleştirel bir yaklaşım ile yorumlamıştır.

### **III.II. AŞKI BULAN KADIN**

Yapıtın sekizinci öyküsü olan Seray Şahiner’in “Tanga Don Hissi” adlı öyküsünde Esme Hanım aşkı arayan kadınlardandır. Esme Hanım hayatı boyunca insanlara özenen bir insan olmuştur. Onun her şeyi düzenli, temiz ve mükemmel olmak zorundadır. Sürekli belli bir düzen içinde yaşayan Esme Hanım’ın sevgilisi de düzenli olmak, daha doğrusu Esme Hanım’ın düzenine ayak uydurmak zorundadır. Esme Hanım düzenini bozan şeyleri kendinden uzaklaştırmakta, hayatındaki her şeyi buna uygun seçmektedir. Esme’nin bu kadar düzenli olan hayatına ayak uydurmak da sevgilisini oldukça zorlamakta, onunla çatışmasına neden olmaktadır. Ayrıca sevgilisi le arasına sınırlar çizmektedir. *“Sevgilisinin yanında diş fırçalamaz, makyaj yapmaz, makyaj temizlemez, sivilcesini sıkmaz, sevgilisi evdeyken çamaşır makinesindeki ıslak*

*donlarını kurusun diye asmaz, muayyen günlerinde sevgilisinin yanında yatmazdı. Bunların, bir çift arasındaki saygıyı azaltacağını, kadının gizemini bitireceğini, kadınla erkeği yersiz bir biçimde yüz göz edeceğini düşünürdü.” (Şahiner, 71)* Bu şekilde davranmayanlar için ise “*Sahiden ne utanmaz insanlar var bu dünyada böyle.” (Şahiner, 71)* ifadesini kullanmıştır. Yazar, Esme Hanım’ın düşüncesini okuyucuya aktarırken italik yazı biçimi ile iç monolog (iç konuşma) tekniğini kullanmıştır. Esme Hanım’ın bu karşı tarafı çıldırtacak düzenine rağmen sevgilisi ile uzun süreli sağlam bir ilişkileri vardı. Esme Hanım’a göre sevgilisi mükemmel değildir. “*Esme Hanım’a sorsanız sevgilisinin en büyük suçu mükemmel olmamaktı.” (Şahiner, 74)* Esme Hanım’ın hayatındaki tek mükemmel olmayan şey sevgilisidir. Sevgilisi; dağınık, dikkatsiz ve gürültücüdür. Bunların tamamı Esme Hanım’ın hayat felsefesine karşı olan şeylerdir ancak sevgilisini de kendi düzenine uydurmuştur. Esme Hanım yaşamını tanga don ipinin iki araya sıkışmasına benzetmektedir. “*Yine de tanga don ipi gibi iki araya sıkışmış bir halden kurtulduğu pek söylenemez.” (Şahiner, 79)* Seray Şahiner, kapalı istiare ile tanga don ipini hayatındaki aksaklıklara ve düzensizliklere benzetmiştir. Ancak Esme Hanım’ın düzeni de mükemmel olması için uğraştığı her şeyle beraber bozulmasının nedeni ise uyandığında duyduğu işçilerin çalışma ve makine sesleridir. “*Esme Hanım, bir sabah büyük bir gürültüyle uyandı. ‘Tata, tata’ sesleri bütün evi dolduruyor, apartmanı inceden titretiyordu.” (Şahiner, 79)* Bir “Tata, tata” sesi ile hayatı ters düz olan Esme Hanım; sevgilisinden uzaklaşmakta, insanlarla kavga etmeye başlamakta, iş düzeni bozulmaktadır.. Özetleme tekniği ile yazar Esme Hanım’ın yaşadıklarını açıklamış sabah gürültüye kalkışını sonrasında arkadaşlarıyla olan kavgalarını... Esme Hanım bir yol çalışması yüzünden düzenini, sevgilisiyle olan ilişkisini kaybetmiştir. Öykünün sonunda düzenini tekrar bulan Esme Hanım artık düzenli, sakin, sessiz bir ilişki aramak yerine, ironik bir şekilde sakinliği ve sevgiyi

gürültünün yanında bulmuştur. Esmehanım aşkı bulamamış olabilir ama rahatlığı ve sakinliği bulmuştur. “*Bir ara uyandı. Yanında yatan esmer çıplak adama sevgiyle baktı. Omzuna ufak bir öpücük kondurup adamın inip kalkan göğsüne yatarak tekrar uyumaya başladı. Adam büyük bir gürültüyle horulduyordu.*” (Şahiner, 84) Seray Şahiner öykünün sonunda ironi tekniği kullanmıştır. Esmehanım hayatı boyunca düzensizlikten, karışıklıktan, gürültüden kaçmış ancak mutluluğu horlayan gürültülü birinin yanında bulmuştur.

### III.III. AŞKI KAYBEDEN KADIN

Yapıtın adını da veren “Gelin Başı” adlı öyküde Sibel aşkı kaybetmiş bir karakter olarak yer almaktadır. Ancak aşık olduğu kişiyle yaşadığı ilişki sonucunda bekaretini kaybetmesi, onun sonrasında bundan dolayı korku yaşamasına neden olmuştur. Sibel üniversite öğrencisi olan bir kızdır. Ailesi tarafından çok baskı gören Sibel öyküde zorla evlendirilen kız rolündedir. Aşık olmadığı birisi ile evlenmek istememektedir. Aynı zamanda bakire olmadığını ailesinden de saklamakta, evlendiği adamla beraber geçirecekleri ilk geceden korkmaktadır. Çünkü onun bulunduğu çevreye göre bakirelik kutsaldır, evlenmeden bakireliğini kaybetmiş birisi toplumdaki dışlanır. Sibel bir umut jinekoloğa bile gitmişti bakire olup olmadığına baktırmak için. “*Nasıl da ağlamıştım jinekologdan ilk çıktığımda. O karı da manyaktı ama, zaten utana sıkıla gitmiştim. ‘Şey, ben bakire olup olmadığıma baktıracaktım da...’ ‘Niye, sen bilmiyor musun?’ ‘Yani tam şey... Olmadı aslında ama sabah kan geldi.’ ‘Kan geldiyse değilsin.’ ‘Siz gene bir baksanız, tam girmedi de...’ ‘Allah, Allaah...’*” (Şahiner, 48) Seray Şahiner okuyucunun da Sibel’in hissettikleriyle empati kurabilmesi için iç monolog tekniği kullanmış ve jinekolog ile arasındaki konuşmayı açıklayabilmek ve anlatabilmek için diyalog tekniğini kullanmıştır. Sibel sonunu evlilikte bulmuştur ancak bu onun tam

olarak hayallerindeki evlilik olmamıştır. Ailelerin toplumsal değerleri için yapılmış bir evliliktir ve kâğıt parçasından başka bir değeri yoktur.

#### IV. SONUÇ

Seray Şahiner'in öykü kitabı olan "Gelin Başı" ve ikinci kaynak olarak kullanılmış olan John Stuart Mill'in yazısına göre toplumlarda kadına isteği dışında kimlikler oluşturulmuş ve bu kimliklerin dışına çıkmaması için baskı kurulmuştur. Söz konusu kalıplara uymak istemeyen kadınlar feminizm kavramını ortaya koyarak bu zihniyetle mücadele etmeye başlamış ancak bu hareket henüz hedeflenen noktaya ulaşmamıştır. Şahiner'in öykü derlemesinde de bu anlatılmaktadır. Konu, farklı kurgusal karakterler tarafından okura sergilenmiştir. Örneğin, patronuna aşık "Zeynep" ya da gelenekselliği sembolize eden "Elif" gibi yapıtta yazar her bireyin kendine özgü birçok farklı sorunu ve problemi olduğunu göstermiş ve kadınlar üzerinde hüküm süren gelenek baskısını işlemiştir.

Yazar, okurun öyküsündeki kadınlara empati kurabilmesini amaçlamış, düşünceyi geliştirme yolları ve farklı tekniklerden yararlanmış, kullandığı mizahi dille okuyucuyu kendisine bağlamıştır. Bu sayede, okur kadının gelenek altındaki baskısını empati kurarak hissetmiş, hüznünü ve umutsuzluğunu içselleştirmiştir. Şahiner, trajikomik anlatım biçimi ile okurun kadın karakterler ile aynı pencereden bakmasını sağlamış, gerçek hayattan alınmış örnekler ile toplumun kadın için yarattığı zorunlu bakış açısını öykü derlemesinde işlemiştir.

## V. KAYNAKÇA

Şahiner, Seray, *Gelin Başı*, İstanbul, Everest Yayınları, 2019.

Geçit, Bekir. “John Stuart Mill’de Kadının Toplumsal Konumu”. *Beytulhikme An International Journal of Philosophy*. Volume 3 Issue 2 December 2013 Araştırma Makalesi / Research Article, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/40530>